

Översigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1844.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Örsted**,
Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 4.

Mödet den 12te April.

Professor *C. Molbech* forelæste: „Nogle Bemærkninger angaaende *Celtiske* Spor og Levninger i Norden, og navnlig i Danmark.”

Beskaffenheden af det gamle Nordens Monumenter og Oldsager, deres Mangel paa Indskrifter, symbolske Figurer og andre karakteristiske Prydelser, ligesom overhovedet taget Mangel paa Konstens Former og Stil, sætter dem i et andet Forhold, end den antike Verdens Oldtidsminder. Disse kan man næsten altid henføre til deres bestemte Tid og Sted; og de give som oftest en langt sikkrere Grund for Benyttelse ved historiske Undersøgelser, end de nordiske Monumenter. Derved har ogsaa *Phantasien* kunnet spille en betydeligere Rolle i disse Oldsagers Undersøgelse, og den er derved kommen til langt større Virksomhed og Raadighed, end i lignende videnskabelige Arbejder over den gamle Verdens Mindesmærker. Dette har bidraget meget til de usikkre og vaklende Hypotheser, hvorved man til forskjellige Tider har søgt at forklare disse Monumenter og

Antiquiteter, og at bestemme deres Tidsforhold og Oprindelse. Der gives en Deel af samme, som man undertiden har tillagt *celtiske* Folkestammer, hvilke tidligere, end de germanisk-gothiske, skulde have besiddet og beboet visse Strækninger af de scandinaviske Riger. Navnligen findes saadanne Mindesmærker og Oldsager (nemlig særdeles af *Bronce*) saagodt som overalt i de *danske* Lande, med Indbegreb af *Skaane*, og et og andet Sted i det sydlige Sverige.

Andre, og deriblandt den nyeste Forfatter, der i systematisk Form har fremstillet Grundtrækkene af den nordiske Archæologie, ville derimod fraskrive Celterne hine Mindesmærker, og navnlig tillægge de ældste Steengrave (Jettestuerne) en os ubekendt og endnu ældre Folkestamme; imedens han derimod tillægger *gothiske* Stammer de i Danmark, hyppigst i noget af de skandinaviske Riger, forefundne Oldsager, hvis Alder og Brug i dette Land han endog troer at kunne føre ned til det 8de og 9de Aarh. efter Chr. Heri er endeel, som endnu maa ansees for usikkert og uafgjort; saaledes opfordrer den bestemte Liighed i Form og Charakter, der findes imellem bemeldte Steen-Monumenter og Bronce-Vaaben, Meisler m. m., som opgraves i Danmark og Skaane, og samme Gienstande i en Deel af det nordvestlige Europa og paa de britiske Öer, til en nøiere og skarpere Undersøgelse og Bestemmelse af Forholdet imellem hine og disse, end man hidtil har været i Besiddelse af.

Fornemmelig er *Irland* — fra umindelig Tid beboet af et *celtisk* Folkefærd, der uden Tvivl meget tidlig har havt Samqvem med den gamle Verdens ældste søfarende Handelsfolk, Phoenicierne — et Land, hvis Monumenter og Oldsager, i hvilke ligeledes den omtalte Liighed finder Sted, fortiene de nordiske Archæologers Opmærksomhed. Det er blandt andet en paafaldende Mærkværdighed, at man i Irland har fundet de selvsamme Broncesager, som i Danmark ere hyppige nok, i overvætt Mængde; ligesom det igien maa henlede Tanken paa fiernere Forbindelser i Oldtiden, at Kobber-Sværd og andre Vaaben fra Irland have en paafaldende Liighed i Dannelse med slige Oldsager, som man har fundet i sydlige Lande, f. Ex. i etruskiske Grave; og at den Blanding af *Tin* med Kobberet, som ved kemiske Analyser er forefundet i de sidstnævnte Oldsager, i Forholdet sædvanligen netop er den samme, som man finder i de nordiske Broncesager. Overhovedet er i disse, og i al den antike *Bronce*, man har opdaget ved Jordfund i det nordlige og

vestlige Europa, *Tinnet* det Metal, som altid findes anvendt til Legeringen, for at give Kobberet en højere Grad af Haardhed; hvorimod den Bronze, der findes i Landene Östen for Oder og Volga, i Almindelighed er dannet ved Blanding med *Zink*. Nu er netop Britannien Tinnets rette Hiem i Europa; og skjönt dette Metal i Oldtiden ogsaa skal være fundet andensteds, f. Ex. i Spanien, hvor man nu ikke mere kiender det, er det dog vist nok, at de rige Tinminer i Cornwall have været bekiendte fra den fierneste Fortid; ligesom det uden Tvivl var herfra, at allerede Phoenicjerne hentede dette Metal, som *Herodot* (III. 115) til lægger „De *Kassiteriske Öer*“, og som ogsaa *Cæsar* (B. Gall. V. c. 12) nævner som et vel bekiendt Naturproduct (*plumbum album*) i Britannien; hvorimod det er mærkeligt nok, at han om Briterne siger: at *Kobberet* tilføres dem af Fremmede. (Man kommer til at tænke paa, at overordentlig rige Kobberminer i Oldtiden dreves i *Etrurien*, og at de gamle Etruscer vare beröimte for deres Færdighed i at bearbejde og støbe Kobberet, m. m.)

Ligeledes vare *Celterne* fra Oldtiden bekiendte for at besidde denne Færdighed; og i Irland, der aldrig, før i en ganske sildig Tidsalder, har havt andre Indbyggere end af *celtisk* Stamme, findes ei allene, som alt er bemærket, Vaaben og Redskaber af den antike Bronze, i störst Mængde, men endog saadanne *Ringe*, der have al Anseelse af at være benyttede (ligesom ogsaa visse Slags Guld- og Sölvringe, baade her og i Norden) i Stedet for præget Mynt. Man kommer saaledes, ved flere Grunde og Omstændigheder, til den Overtydning: at *Kobberet* hos *Celterne* har været — vist nok ikke altid det eneste — men dog fra den ældste Tid det almindeligste og mest bearbejdede Metal; og finder man nu i det fierne, celtiske *Irland*, i *Britannien* og i *Danmark* den nöieste Overeensstemmelse i Former, Arter, Metallets Beskaffenhed og Legering, ved de Redskaber, Vaaben, Ringe, Smykker m. m. af *Bronze*, som ere fælles for disse Lande: da ledes man uvilkaarligen til at antage et gammelt historisk Slægtskabsforhold imellem de Folkestammer, der engang i disse Lande benyttede bemeldte Bronze-Sager; imedens man dog, hvad Danmark angaaer, har Vanskelighed ved at antage, at disse Oldsager her skulde være oprindeligt forfærdigede — især, om man vil mene, at det ikke var en celtisk, men en gothisk Folkestamme, som i Norden har indført og benyttet dem. *Gotherne* ere, efter alle historiske

Spor, indkomne til Norden *Östen* fra; *Celternes* Spor, Monumenter, Broncesager m. m. före os derimod altid mod *Vesten*. Tinbroncen tilhörer netop ikke de östlige, men de vestlige Lande; og at tænke sig i hñn fierne Tidsalder, som efter al Rimelighed — dersom *Gothiske* Stammer havde medfört Broncens Brug til Danmark — maatte ligge længere tilbage, end *Saxers* og *Danskes* Vikingstog til Nordtydskland og Britannien, et saadant Handels-Forhold i Norden, at Fremmede skulde have fört *Kobber* og *Tin*, eller var det endog *raa Bronze*, til Norden, og at man her skulde have forædlet disse Metaller til stöbte Vaaben, Smykker m. m. har aldeles ingen Sandsynlighed. Der bliver neppe andet tilbage, end at tænke sig *celtiske* Indbyggere i en Deel af Scandinavien og Nordtydskland, tidligere end de *gothiske*; at Broncen ved saadanne er indfört, og at disse Folkestammer kunne ei allene have medfört den dem egne Konst at forarbeide Kobberet; men at ogsaa Forbindelse med de vestlige Lande, og navnlig med Britannien, er bleven vedligeholdt paa en eller anden Maade, hvorved Tilförsel af den *stöbte* Bronze kunde blive muelig.

Vil man derimod forkaste celtiske Indvandringer i bemeldte Deel af det nordlige Europa, og navnlig i Danmark forudsætte *gothisk-germaniske* Stammer som de Indbyggere, der med deres Kobber-Redskaber skulde have umiddelbar allöst en *ældre, ubekjendt* Folkestamme, de steenbyggede Gravhulere og Steenredskabernes Ophavsmænd og Brugere: da er man ikke i Stand til at forklare, hvorfra Gother og Germaner, der ikke saa tidligt kom i Beröring med Celter og Britter i Gallien og Britannien, skulde have faaet og tilegnet sig „det *celtiske Tin*“ (*Κασσίτερος κελτίκος*: Aristot. Auscult. mirabil. c. 51), den celtiske Bronze, og Formerne til de deraf stöbte Vaaben og Prydelser m. m. Man har da, under hñn Forudsætning, at Besidderne af de i *Danmark* o. s. v. fundne Bronze-Sager skulde have været germaniske eller gothiske Stammer, neppe anden Udvei, end at tænke sig dem som oprindeligt Krigsbytte fra tidlige Vikingstog paa Irland og Britanien, og da vel særdeles fra det förste Land. Om dette imidlertid kan bringes i Overensstemmelse med Tidsforholdene i Nordens ældste Sagnhistorie, er heel uvist; men ikke mindre Usandsynlighed medförrer den yttrede Formening: at Bronzevaabens og Redskabers Brug i *Danmark* skulde have vedvaret saa langt ned i Tiden (til det 8de og 9de Aarh.) imedens Jernet for længe siden maatte være i Brug hos alle Nabofolk. (Worsaae, Danm. Oldtid. S. 109.)

Ikke mindre Vanskelighed have vi ved at forklare Grunden til, at samme Slags Jettestuer, eller *steenbyggede Grave*, og andre *Steenmonumenter*, tilligemed de disse tilhørende *Steenredskaber* og *Vaaben*, som vort Fædreland i Mængde fremvise, gienfindes saavel i visse Strækninger af Nordtydskland og Holland, som i det nordlige og vestlige Frankrige, i England, ja endog i de fierneste vestlige Dele af Irland, hvor aldrig, saa langt historiske Spor og Minder naae, andre end celtiske Folkefærd have havt Hiem. At saaledes den saakaldte „*Steenalders*” *Monumenter* og *Oldsager* omtrent have samme geographiske Udstrækning og Grændser, som de ovenfor omhandlede *Kobber- eller Bronze-Sager*, lige fra Skaane, eller fra Meklenborg, indtil den yderste Spids af Irland: er en Omstændighed, som endnu frembyder mangan Vanskelighed for antiquariske Conjecturer. Saaledes behöover overhovedet den nordiske Oldtidsforskning endnu mange og vidtlöftige Undersögelser af antiquariske Forhold i Irland, Britannien, Frankrige, Tydskland, m. v. inden den tör mene at have udtömt sit Stof, eller at have naaet en nogenlunde sikker Grundvold for saadanne *historiske Resultater*, som man tör vente sig med Rimelighed at kunne bygge paa den her omhandlede Classe af Fortidslevninger. (Afhandlingen, hvoraf ovenstaaende Uddrag meddeles, er bestemt til Trykning i 5te Bind af det ved Forf. redigerede „*Historiske Tidsskrift*.”)

Selskabet modtog:

Transactions of the royal Society of Edinburgh. Vol. 15. Part. 3. 1843

4. Proceedings 21 & 22.

Årsberättelse om Framstegen i Kemi och Mineralogi af *Jac. Berzelius*.
1841. 1842. 1843.

Berättelse om Astronomiens Framsteg. 1837—41.

Årsberättelse om Technologiens Framsteg. 1841 af *Pasch*.

— om Zoologiens Framsteg. 1840—42 af *Boheman*. Andra Delen.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för År 1841.

Annuaire magnétique et météorologique du corps des ingenieurs des mines de Russie etc, publiées par ordre de S. M. l'Empereur Nicolas 1